

مشخصات:

اکبر اقوام کرباسی عضو هیئت علمی و مدیر گروه کلام پژوهشکده فلسفه و کلام پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

مدارج علمی

حوزوی: پس از اتمام دوره آموزش دبیرستان در سال ۷۳، وارد دانشگاه شده و در رشته مهندسی مکانیک گرایش حرارت و سیالات مشغول به تحصیل شدم. اما بیش از همه به دلیل دغدغه‌های ذهنی که بعدها در طول تحصیلات حوزوی آن دغدغه‌ها را با نام کلام شناختم، پس از چند سال از دانشگاه انصراف داده، وارد حوزه علمیه مشهد شدم. اشتغال به درس رسمی حوزه در کنار فراگیری دروس جنبی به‌ویژه فلسفه و کلام و منطق بیشتر وقت روزانه را در این ایام پر می‌کرد. پس از به‌پایان‌رساندن دوره سطح در حوزه علمیه مشهد، در سال ۸۲ به حوزه علمیه قم منتقل شده و در درس خارج اصول آیت‌الله لاریجانی و فقه آیت‌الله مددی حضور داشتم. این داستان با اشتغال رسمی در پژوهشکده فلسفه و کلام به سردی گرایید و به حضور نامرتب خارج فقه آیت‌الله مددی محدود شد. با این وصف از ابتدای تحصیلات حوزوی، آموزش‌ها و مطالعات غیررسمی در حوزه کلام و فلسفه در نهادهای حوزوی استمرار داشته که شرح آن به قرار زیر است: ۱. فلسفه‌های مضاف [دین، اخلاق، معرفت، منطق]؛ ۲. کلام جدید؛ ۳. فلسفه اسلامی [مشاء، اشراق و متعالیه]؛ ۴. عرفان اسلامی؛ ۵. فلسفه غرب [از آغاز تا فلسفه‌های معاصر]؛ ۶. منطق جدید؛ ۷. کلام [شاعره، معتزله، امامیه و اهل حدیث]؛ ۸. حکمت متعالیه (اسفار، ج ۱)؛ ۹. دین‌پژوهی؛ ۱۰. تاریخ کلام امامیه.

دانشگاهی: پس از پایان دوره تحصیلات متوسطه و شرکت در آزمون سراسری، در رشته

مهندسی مکانیک گرایش حرارت و سیالات پذیرفته شدم. اما پس از گذشت سه ترم، به دلیل از دست دادن انگیزه‌های لازم برای ادامه و وجود بسیاری از دغدغه‌های اعتقادی از ادامه تحصیل انصراف داده و به تحصیل در حوزه علمیه روی آوردم. این داستان تا سال ۸۰ ادامه یافت لیکن اشتغال به فعالیت‌های اجرایی در دفتر تبلیغات اصفهان طی سال‌های ۸۰ تا ۸۴، کم‌رنگ شد، اما پس از قبولی در رشته مدرسی الهیات و معارف اسلامی گرایش فلسفه و کلام برای همیشه با فعالیت‌های صرفاً اجرایی خداحافظی کردم. در این سال‌ها از اساتیدی چون استاد حشمت‌پور، دکتر سبحانی، دکتر خاتمی، دکتر جوادی و... نیز بهره بردم و پایان‌نامه کارشناسی ارشد خویش را با عنوان روش کلامی مؤمن‌الطاق در مواجهه با مکتب‌های کلامی معاصرش و با راهنمایی دکتر سیدمصطفی محقق داماد و مشاوره دکتر محمدتقی سبحانی با درجه عالی (نمره ۱۹) در سال ۱۳۸۸ به پایان رسانده و با معدل ۱۸/۲۳ فارغ‌التحصیل شدم. اکنون در حال دفاع از پایان‌نامه دکتری با عنوان «ماهیت اراده پروردگار از مدرسه کلامی کوفه تا پیدایی مدرسه اصفهان» می‌باشم. از همان دوران تحصیل در مقطع ارشد در دانشگاه اصفهان (سال‌های ۸۶ تا ۹۰)، دانشگاه قرآن و حدیث (از ۸۹ تا کنون) و مدارس علمیه بانو مجتهده امین اصفهان، اباصالح قم، مؤسسه آموزش عالی علامه مجلسی و ... صرفاً به تدریس کلام و تاریخ کلام نیز مبادرت داشتم. فعالیت اصلی اینجانب اما، بیش از همه در عرصه پژوهش بوده و تدریس بیش از همه نقش ارائه تحقیقات در حوزه کلام را بازی می‌کند. نمایه‌ای از سوابق پژوهشی اینجانب به شرح زیر است:

سوابق پژوهشی

کتاب‌ها

۱. اندیشه‌های کلامی مؤمن‌الطاق، نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ (چاپ‌شده)؛

۲. میراث اعتقادی مؤمن الطاق، نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ (دردست ارزیابی).

مقالات

چاپ شده

۱. «مؤمن الطاق و روش کلامی او»، مقاله علمی پژوهشی، کلام اسلامی، شماره ۸۵؛
۲. «مرجئه شیعه»، مقاله علمی پژوهشی، مجله نقد و نظر، شماره ۶۷؛
۳. «امامیه پژوهی در منابع فرقه‌نگاری اهل سنت»، مقاله علمی پژوهشی، تحقیقات کلامی، شماره ۱؛
۴. «مدرسه کلامی کوفه»، مقاله علمی پژوهشی، مجله نقد و نظر، شماره ۶۵؛
۵. «ایده بلاکیف در کشاکش دو رویکرد وجودی و مفهومی»، مقاله علمی پژوهشی، جاویدان خرد، شماره ۲۰.
۶. «تأثیر اعتقاد فلسفی ابن سینا بر غزالی در تجرد نفس»، مقاله علمی پژوهشی، مجله تأملات فلسفی، شماره ۱۳.

پذیرفته شده و در نوبت انتشار

۱. «سلفیه جهادی؛ دستاورد نظریه سیاسی سید قطب»، مقاله علمی پژوهشی، مجله سیاست متعالیه، پذیرفته شده؛
۲. «بازخوانی نظریه استطاعت در مدرسه کلامی کوفه»، مقاله علمی پژوهشی، مجله تحقیقات کلامی، پذیرفته شده؛
۳. «مواجهه متکلمان امامیه با فلسفه در سده هفتم»، مقاله علمی پژوهشی، مجله نقد و نظر، پذیرفته شده.

در دست ارزیابی

۴. «منزلت وجودشناختی عقل در نگاه معتزله»، مقاله علمی پژوهشی، مجله مطالعات

هستی‌شناختی، در دست ارزیابی.

عنوان طرح پژوهشی

۱. نظریه‌پردازی متن‌اندیش در مدرسه کلامی کوفه

نظریه‌پردازی متن‌اندیش، ویژگی و مشخصه‌ی اساسی متکلمان امامیه در مدرسه کلامی کوفه است. این اصطلاح نشان‌دهنده‌ی رفتار کلامی دسته‌ای از متکلمان کوفه است تا کاربست و جایگاه متن مقدس را در تبیین‌گری اعتقادات به تصویر بکشد. نظریه‌پردازی متن‌اندیش، زبان‌دارکردن و تبیین عقلانی باورهای دینی در پرتو آیات و احادیث است که بیشتر با ادبیاتی نوین و مفاهیمی تازه به انجام می‌رسد. این عملکرد که ثمره‌ی دیدگاه کوفیان در نسبت‌سنجی میان دو حجت عقل و وحی بود، در پاره‌ای موضوعات میان متکلمان کوفه نظریات مختلف را به ارمغان آورد و در در بخشی دیگر از موضوعات، زمینه‌ی امتیاز دیدگاه کوفیان، از دیگر مدارس تاریخ کلام امامیه را فراهم آورد. نظریه‌های گوناگون در باب استطاعت، اراده، معرفت فطری و عقلی پروردگار و... نمونه‌هایی از این رفتار میان متکلمان کوفه و بداء شاهدهی برای نشان‌دادن اختلاف نظریات میان دو مدرسه کلامی امامیه می‌باشند. مشخصه خاص این فعالیت، بازخوانی و به‌دست‌دادن روش‌شناسی اندیشه‌های نخستین امامیه است که در نوع خود بدون پیشینه و سابقه می‌باشد. همین امر جدای از تأمین اهمیت موضوع، سختی‌ها و مشکلاتی را در فرایند پژوهش به دنبال داشته است. این پروژه تقریباً رو به اتمام است و بیش از ۹۰ درصد آن انجام یافته است.

۲. اندیشه‌های کلامی هشام بن سالم

این طرح بر اساس ساختار اندیشه‌نامه متکلمان انجام و به منظور تکمیل بخشی پازل طرح مذکور ارایه می‌گردد. اندیشه‌نامه متکلمان امامیه در صدد بازخوانی تاریخ کلام امامیه است و این مهم را از ناحیه باورهای اعتقادی متکلمان بنام امامیه به انجام می‌رساند. این

تاریخ فراز و فرودهایی داشته و نقاط عطف متعددی را در خود نهفته است. در این میان واخوانی مدرسه کلامی کوفه، بسیار بسیار پر اهمیت است. به‌رحال میراث روایی و کلامی امامیه در طول تاریخ در این مدرسه تولید و تدوین شده است. هشام‌بن سالم، در کنار مومن‌الطاق و هشام‌بن حکم از متکلمان برجسته این مدرسه است که در منابع این دوران اتهامی چون تشبیه به او منسوب شده و عملاً زمینه بسیاری از شبهات را قدیماً و حدیثاً برای اصالت و استقلال فکر شیعه فراهم آورده است. در این پروژه ضمن رعایت اصول و چهارچوب مصوب اندیشه‌نامه‌ها تلاش می‌شود در یک تحلیل کلامی - تاریخی، باورهای اعتقادی او را بازشناخته و اتهامات متوجه فکر امامیه را که از این سو متوجه ما شده است را پیراییم. این طرح نزدیک به دو ماه است که شروع شده و در مرحله آماده‌سازی بانک اطلاعات پروژه می‌باشم.